

sacerdotum. Etsi autem isti sacerdotes essent idololatrae, tamen in hoc facto non peccavit Joseph, quia non tam ipse (qui erat verus Dei cultor) quam Pharaon hanc immunitatem sacerdotibus suis concessit; ut expriment hebraea, chaldaea, et LXX: in hebraeo enim sic habetur: « Terram tantum sacerdotum non emit, quia statutum » (seu dimensum) « sacerdotibus a Pharaone, et comederunt statutum suum quod dedit eis Pharaon; » id est, portionem sibi tanquam ministris publicis ex horreis regis assignatam. Post annos septemdecim Jacob plurimum ditatus adjurat Josephum, ut ipsum in Chanaan sepeliat.

QUESTIO I. — QUARE JACOB TANTOPERE OPTAVERIT SEPELIRI IN CHANAAN, ET CUR DESUPER A JOSEPHO JURAMENTUM POSTULAVERIT.

Cernens Jacob appropinquare diem mortis suae, ea filium juratione constringit, qua servum constrinxit Abraham: ille mandans unde uxor ducatur filio suo, iste sepulturam commendans corporis sui. S. P. Q. 161 in Gen.

Dixit ergo ad filium suum Josephum γ . 29: *Pone manum tuam sub femore meo* (ritus hic jurandi familiaris Abrahami erat proprius, ut dictum est supra ad cap. XXIV), *et facies mihi misericordiam et veritatem* (liberaliter promittendo, et veraciter adimplendo) *ut non sepelias me in Aegypto, sed dormiam cum patribus meis, et auferas me de terra hac, condasque in sepulcro majorum meorum.* In spelunca duplici, de qua supra cap. XXIII.

Dico 1. Multiplex fuit hujus voti causa. 1. Quia optabat Jacob in Terra sancta, in qua sola futurus erat Dei cultus, inter sanctos patres, puta cum Isaaco et Abrahamo sepeliri in Hebron.

2. Voluit Jacob sepeliri in Chanaan, ut posterorum suorum animos ab Aegypti opibus et deliciis averteret, ab ejus vitis avelleret, eisque firmam spem faceret ex Aegypto redeundi in terram promissam, puta Chanaanitidem. Ita Theod. Chrysost. et Rupertus.

3. Id voluit, ut apud posteros suos in Chanaan habituros, haec sua et patrum sepulcra essent viva fidei, pietatis, et virtutis eorum monumenta, pariter et incitamenta.

4. Sciebat Jacob Christum in Chanaan nasciturum et resurrecturum: hinc in ea sepeliri optat, ut cum Christo resurgere possit, inquit Abulensis et alii. S. P. Aug. Q. cit. dicit, quod cadaver significet peccatum; sepultura cadaveris, peccati remissionem, et subjungit: *Ubi ergo sepelienda erant hoc significantia cadavera Patriarcharum, nisi in ea terra, ubi ille crucifixus est, cujus sanguine facta est remissio peccatorum?*

Dico 2. Quod Jacob γ . 31 dixit: *Jura ergo mihi*; non dixit, quia diffidebat Josepho, sed ut filius adjuratus facilius a Pharaone facultatem obtineret adimplendi promissi. Unde Joseph, cap. L, hoc juramentum apud proceres Pharaonis interponit. hujus veniae impetranda gratia.

QUESTIO II. — AN CUM TEXTU NOSTRO PARITER RETINENDA SIT LECTIO LXX INTERP., QUI γ . 31 LEGUNT: *Adoravit Israel fastigium virgae ejus.*

Joseph jurante, ut dicitur γ . 31, ADORAVIT ISRAEL DEUM, CONVERSUS AD LECTULI CAPUT (ita quoque vertunt Aquila, Symmachus et S. Hieron.) *in quo utique senex jacebat: et sic positum habebat, ut in eo sine labore, quando vellet, oraret*, inquit S. P. Aug. Q. 162 in Gen. Porro vertit se Jacob ad lecti caput versus Joseph, vel quia illud erat ad orientem, quo se vertere solent adorantes, ut vult A Lapide; vel quia hoc lectuli caput erat versus terram promissam, ad quam se adorantes convertebant, quando extra illam erant; ut patet ex Daniel. VII, 10: et ita sentiunt Abulensis et Ribera.

Quaestio autem moveri solet ex eo quod LXX Interp. legant: *Adoravit Israel fastigium virgae ejus.* Quae versio innuit Jacob adorasse summitatem sceptri Joseph, exterius quidem potestatem ejus honorans, sed spiritualiter simul (ut apparet) Christi regiam potestatem in typo Josephi adorans. Et hanc versionem sequitur Apost. ad Heb. XI dicens: *Fide Jacob moriens singulos filiorum Joseph benedixit et adoravit fastigium virgae ejus.* Et hoc sensu Concil. II Nicenum sumpsit hinc argumentum pro cultu imaginum.

R. et dico: Utraque lectio, utpote legitima, canonica et vera, retinenda est, et ad fecunditatem sensus litteralis, a Spiritu, S. intenti pertinet. Et forsitan haec est ratio, cur varios S. Scripturae libros ea lingua et litteris conscribi voluerit, quibus in descriptione deessent puncta, ut sensuum diversitas ex diversorum punctorum appositione nasci posset, qui simul a Spiritu S. intenderentur. Certum enim est, sine punctis scripsisse Moysen.

P. unde diversitas ista lectionum hic oriatur.

R. Quia pro lectulo Hebraice ponitur מטה, quae vox dupliciter legi potest, et pro diversa punctorum appositione duplicem significationem habere potest. Nam si cum prima vocali *Chiric* et secunda *Camets* legas MITTA, significat reclinationem et lectulum. Quod si cum *Patach* et *Segol* scribatur MATTE, significat virgam seu scipionem, in quem homo se inclinat vel cui innititur.

Juxta quod Jansenius refert, LXX Interpretes hic deceptos esse vult Calvinus, et Apostolum deceptos esse secutum, ne populum novitate offenderet, sed quo indicio declarabit illos potius deceptos esse, quam rabbinos, qui puncta subjecerunt? Unde probabit Calvinus, quod ipse non sit deceptus?

Certe S. P. Aug. Q. supra cit. postquam commendaverat lectionem illam, quae habet: *Adoravit Israel ad Deum, conversus ad lectuli caput*, subjungit: *Nec ideo tamen, quod Septuaginta interpretati sunt, nullum, vel levem sensum esse putandum est.* Cum ergo utrumque hic facile cohaereat, et quod Jacob laetus ob juramentum et promissionem Joseph, sepeliendi se in Chanaan, Deum adoraverit, qui talem mentem filio

inspiraverat, et simul inclinatione corporis adoraverit, seu veneratus sit summitatem virgae, seu sceptrum ejus, tanquam insigne potestatis: nihil prohibet dicere, Spiritum S. utendo scriptura ambigua, utrumque significante, utrumque etiam indicare voluisse.

CAPUT XLVIII.

Jacob duos Josephi filios Ephraim et Manasse sibi adoptat in filios, eisque benedicens, juniorem Ephraim Manasse seniori praeponit; partemque unam in communi hereditatis divisione Josepho segregat.

QUESTIO UNICA. — CUR JACOB BENEDICENS FILIIS JOSEPH, SIBI ADOPTATIS, DEXTERAM IMPOSUERIT MINORI, SINISTRAM MAJORI.

Vers. 1. *His itaque transactis, nuntiatum est Joseph, quod aegrotaret pater suus.* Id est langueret senio, paulatimque deficeret.

γ . 2. *Qui confortatus, tum gaudio ex charissimi filii sui Josephi conspectu, tum Spiritu prophetico illum implente, commemorat apparitiones et promissiones Dei, sibi in Lusa (sive Bethel) factas, ut ostendat sibi jus competere dividendi terram Chanaan, et filios Joseph, quos sibi adoptaturus erat, in partem hereditatis adsciscendi.* Unde γ . 5 ad Josephum ait: *Duo ergo filii tui, qui nati sunt tibi in terra Aegypti... mei erunt: Ephraim et Manasses sicut Ruben et Simeon reputabuntur mihi.*

Dico 1. Sensus horum verborum est: Duos filios tuos mihi adopto, et meos censeri volo, sicut Ruben et Simeon, ut scilicet isti duo non constituent unam tantum tribum, quae vocetur *tribus Joseph*, sed duas, eorum nominibus distinctas; atque ita duarum etiam tribuum capita constituantur: item immediate quisque eorum hereditatem adeat in terra Chanaan mihi promissa, sicut Ruben et Simeon.

Nominat autem Ruben et Simeon, quia hi natu maximi erant, ut intelligeretur, tanto magis etiam caeteris Jacobi filiis Ephraim et Manassen in eo jure aequari: *Duae quippe ipsae tribus adjunctae sunt, ut excepta tribu Levi, quae sacerdotalis fuit, duodecim essent, quae terram dividerent, et decimas praeberent;* S. P. Aug. Q. 164 in Gen. Transfertur itaque hic jus primogeniturae, quoad duplicem portionem, in Joseph, ut habetur lib. I Paralip. V, 1, propter incestum Ruben.

Circa γ . 6, ubi dicitur: *Reliquos autem quos genueris post eos, tui erunt;* nota quod nulla Scriptura referat, Joseph alios filios genuisse: unde illa verba conditionate accipienda sunt. Hinc et versio Vatabli sic habet: *Si qui post hos tibi nascentur, utque ad illum sensum proinde explicanda videntur Hebraea, ubi dicitur: Et generatio tua, quam genuisti post eos, quamvis duriuscule sonet.*

Dico 2. Jacob daturus benedictionem filiis Joseph γ . 14, *Extendens manum dexteram, posuit super caput Ephraim, minoris fratris* (dextera enim passim hono-

rator est in Scripturis), *sinistram autem super caput Manasse, qui major natu erat, commutans manus, nempe cancellatim et decussatim in modum crucis.*

Jacob autem nepotem suum Ephraim, *Quamvis a patre ejus (Josepho) tanquam minorem ad sinistram constitutum, manu tamen dextera benedixit, eumque majori fratri (Manasse) arcana benedictione praeponit;* S. P. Aug. in Psal. LXXVII. Ratio autem eum praeferendi prima fuit, quia ex Ephraim nascituri erant reges Israel, puta decem tribuum. Ita Eusebius.

2. Quia haec tribus et gloria et numero superavit tribum Manasse, ut hic praedicat Jacob γ . 19.

3. Quia ex Ephraim oriundus erat Josue, qui fuit dux Israelis, eumque induxit in terram Chanaan: unde et typus fuit Christi, qui nos inducit in caelum. Ita S. Hieron.

Communiter autem hic reflectunt vetustiores, ut Tertullianus, Ambrosius, id quod etiam observavit S. P. Aug. Q. 166 in Gen., hac junioris praelatione significari, *quod populus posterior, per Christum futurus generatione spirituali (in crucem credens) superaturus erat priorem (Judaicum) de carnali patrum generatione gloriantem.*

γ . 19. *Frater ejus minor major erit illo.* Advertit S. P. Aug. in Psal. LXXVII, passim juniores natu filios senioribus esse praelatos: *Sic Abel justus majori praelatus est fratri, sic Ismaeli Isaac, sic Esau congemino suo, sed tamen prius nato, ipse Jacob: sic Phares et ipse congemino suo Zarah (sic Manasse Ephraim, Aaroni Moyses), sic David majoribus praelatus est fratribus.*

CAPUT XLIX.

Jacob moriturus convocat filios, eisque benedicit: et quorundam defectus arguens, quid cujusque posteris aliquando eventurum sit, spiritu prophetico praedicat; tandemque declarato sepulturae suae loco, moritur.

QUESTIO I. — QUID VATICINATES SIT JACOB DE PRIMOGENITO SUO RUBEN.

Reete observavit S. Ambrosius, item Theodoretus, duodecim illas sententias, quas Jacob benedicens filiis suis protulit, potius continere futurorum prophetiam, quam benedictionem. Prophetia enim *annuntiatio est futurorum*, benedictio autem *sanctificationis et gratiarum votiva collatio*, inquit Theod. Unde et Jacob eas *annuntiationes* vocat hic γ . 1; et S. P. Aug. lib. XII cont. Faustum, cap. XLII: *Hic certe nemo dubitat, prophetantis personam (in Jacob) esse dilucidatam.*

Itaque Jacob ait γ . 3: *Ruben primogenitus meus, ordine scilicet nativitatis; nam alioquin Jacob eum spoliavit jure primogeniturae. Tu fortitudo mea, id est signum et effectus fortitudinis, utpote in robore aetatis meae genitus. Et principium doloris mei; quia nati liberi multum anxietatis, laboris et sollicitudinis parentibus afferre solent. Unde LXX vertunt: Principium liberorum meorum.* Quod maxime patuit in Ruben, quia patri principium, seu praecipua doloris et tristitiae causa fuit ob suum incestum.

Prior in donis, major in imperio, supple, *esse debet vel fuisset*, tanquam primogenitus: quod Chaldaeus clare explicat, sic vertens: *Tu accepturus eras partes tres*, primogenituram scilicet, sacerdotium, et regnum; sed quia secutus es voluntatem tuam, sicut aqua effusa, cujus nullus amplius est usus, non pericies, neque accipies portionem superexcrecentem, quoniam *ascendisti cubile patris tui*. Igitur quia peccaverat cum Bala uxore patris sui, translata est primogenitura, seu duplex portio, in Joseph, sacerdotium in Levi, regnum in Judam.

Nota autem, quod noster Interpres hoc jus primogeniturae et sacerdotium intellexerit dum verit: *prior in donis*, sicut jus regni intellexit dum verit: *major in imperio*.

P. cur I Paralip. V dicatur absolute primogenitura data filiis Joseph.

R. Quia Joseph duas in Israel tribus habuit, scilicet Ephraim et Manasse, et consequenter duplicem portionem in terra Chanaan; itemque praedium Sichimiticum extra fratres, et simul sceptrum decem tribuum, quod diu in Ephraim permansit, in Juda autem quoad duas tribus.

ŷ. 4. *Effusus es sicut aqua*, id est praecipit in scelus ruisti effusa tua libidine et impetu voluptatis. *Non crescas*, id est, non cresces: magis tamen est prophetia quam imprecatio. Sensus est: Tribus tua exigua erit numero, exilis gloria, potentia et dignitate. Hoc sensu dicit Moyses Deut. XXXIII: *Vivat Ruben, et non moriatur, et sit parvus in numero*. Haec tamen intelligi debere absolute, non respective, monet Jansenius; siquidem tribus Ruben erat numerosior aliis quibusdam tribubus; ut patet ex lib. Num. cap. I, et XXVI. Longe tamen numerosior fuisset, si praefatum crimen non obstitisset.

QUAESTIO II. — QUONIAM FACTA SIT DISPERSIO SIMEONIS ET LEVI, QUAM HIC PRAEDICIT JACOB.

De his duobus filiis suis dicit Jacob ŷ. 5: *Simeon et Levi fratres, non solum natura, sed doli et furoris societate, vasa iniquitatis bellantia*, id est, instrumenta et arma iniquae caedis, quam adversus Sichimitas bellando perpetrarunt.

ŷ. 6. *In consilium eorum non veniat anima mea*, id est, consilium et scelus, quibus olim proditorie machinati sunt cladem Sichimitarum, tunc aversatus sum, et etiamnum aversor.

Quia in furore, id est, in potenti ira et libidine saeviendi, *occiderunt virum*, id est viros, puta Sichimitas cum suo principe; ponitur enim per enallagen numerus singularis pro plurali.

ŷ. 7. *Maledictus furor eorum*. Haec maledictio prophetica, in fratres istos conditionalis fuit et temporanea, nisi scelus novis meritis expiarent. Maledictio illa a Levi et a levitis sublata est per zelum tum Moysis, tum Aaronis aliorumque levitarum in caede adorantium vitulum aureum, tum Phinees levitae, qui Hebraeum cum Madianitide concubentem occidit, Num. XXV, 5 et 6. Ideoque tribus Levi et

sacerdotium accepit a Moyses, Deut. XXXIII, 40.

In Simeone vero mansit haec maledictio propter fornicationem et idololatriam Zambri, qui fuit dux tribus Simeonis, quem occidit Phinees Num. XXV. Unde solus Simeon a Moyses non fuit benedictus, Deut. XXXIII. Ita Procopius et Menochius.

Dividam eos in Jacob, et dispergam eos in Israel. Satis patet, quomodo et quando hoc factum sit in Levi: quia levitis nulla sors obtigit propria in terra Chanaan; sed fuerunt per omnes tribus dispersi.

De Simeone major est difficultas. Menochius dicit, id impletum esse in Simeone, quando data est ei per sortem portio in medio tribus Juda (ut habetur Josue XIX, 2 et 9), quae portio exigua fuit: et ita factum est, ut cum tribus Simeonis facta esset numerosior, exierit in desertum ad querendam sibi novam habitationem, pars in Gador, pars in montem Seir. Vide I Paralip. IV, 39 et 45.

R. et dico: Prophetia illa potissimum impleta fuit, quando ex tribu Simeon orti sunt scribae seu legisperiti (ut notavit Chaldaeus, item Tertul. et S. Ambrosius) qui aequae ac sacerdotes sparsi fuerunt per omnes tribus, ut populum tanquam legis doctores instruerent: atque ita Deus penam hanc in eorum laudem et honorem, ac populi bonum convertit; et eatenus haec Prophetia simul benedictio fuit. Ita a Lapide, Jansenius, et Marius: quorum postremus aliam etiam responsionem subministrat, scilicet quod hic non significetur, utramque tribum esse per omnes tribus dispergendam, sed tantum quod Simeon et Levi sint a se mutuo dividendi, ne facile ob locorum viciniam iterum in aliquid aliud conspirarent: haec est enim via facillima conspirationem disturbandi.

S. Ambrosius et Rupertus dicunt allegorice Jacob hic praevidisce consilium, quod contra Christum postea inierunt scribae et Pharisei, qui a Simeone prognati sunt, et sacerdotes, qui ex Levi prodierunt.

QUAESTIO III. — QUALIS FUERIT BENEDICTIO, QUAM JACOB IMPERTITUS EST FILIO SUO JUDE.

Nota, quod in Hebraeo elegans sit allusio ad nomen *Juda*; *Judas* enim idem significat quod *Laus*. Vocaverat eum mater ejus Lia cap. XXIX, ŷ. ult. isto nomine, quasi gratias agens et laudans Deum ob datam hanc prolem; nunc pater Jacob eum quoque *Judam* vocat alia ratione et allusione, quod a fratribus suis laudandus sit. Hinc

R. et dico: Jacob in filio suo Juda benedicens tribui ex eo nasciturae, dicit ŷ. 8: *Juda, te laudabunt fratres tui*; ac si dicat: Merito vocaris *Laus* et *laudabilis es*; te enim, id est, tribum tuam laudabunt fratrum tuorum tribus. Quae enim hic de Juda et fratribus dicuntur, ad ipsas tribus pertinent; ut observat Theodoretus.

Materiae laudis sunt bellica fortitudo, et victoriae, sceptrum et regnum, ac denique Christus ex illa tribu nasciturus.

Manus tuae in cervicibus inimicorum. Chaldaeus ver-

tit: *Manus tua praevaleret contra inimicos tuos*. Id est, completa victoria eos tibi reddes triumphatos et subiectos: est enim periphrasis perfecti victoris. Hoc sensu dicitur Josue X. *Ite et ponite pedes super colla regum istorum*. Et Job XVIII, 14: *Calcet super eum quasi rex*.

ŷ. 9: *Catulus leonis Juda*, id est, tribus Juda inter alias, instar leonis, impavida, fortis, bellicosa, et victrix.

Ad praedam, fli mi, ascendisti. Praeteritum pro futuro, more prophético hic ponitur. Hebraea, Symmachus et Aquila habent: *a praeda*, quo significant continuationem praedarum et victoriarum continuationem, id est, a praeda in praedam ascendisti, assidue praedaris, et victor redis. Unde hic denotatur, tantam ejus fore fortitudinem, ut non tam ad praedium, quam ad praedam ascensus sit.

Requiescens accubisti ut leo (qui adeptus praedam securus accubat, et illa fruitor) *et quasi leona*, quae catulos lactans saevior et fortior est leone.

Alludit Jacob ad Davidem et Salomonem, ex tribu Juda oriundos: debellatis enim a Davide Ammonitis, Moabitibus, Idumaeis, omnibusque Syriae populis, David et Salomon jam praedarum saturi quiescentes, erant nihilominus terrori omnibus; ut solet leo, etiam dum humi profusus quiescit, terrori esse reliquis animalibus.

Quis suscitabit eum? Id est, quis audebit eum bello impetere, ac pacem ejus turbare? Quisquis id fecerit, non feret impune, cladem accipiet.

Dico 2. Jam dicta concernunt sensum litteralem de benedictione tribus Juda (ut cum S. Hieron. et Theod. passim admittunt Interpretes): sed quia in sequentibus apertissima de Christo prophetia est, hinc plerique veterum etiam omnia praecedentia de Christo exponunt; ut Origenes, Cyprianus, Ambros. Unde juxta S. P. Aug. lib. XII cont. Faustum, cap. 42: *Hæc in Christo evidentissima luce claruerunt... eum laudant fratres ejus Apostoli et omnes coheredes ejus, quos non dedignatur fratres vocare*. Ubi, inquit lib. XVI de civ. Dei, cap. XLI, *et mors Christi praedicta est verbo « dormitionis », et non necessitas, sed potestas in morte, nomine « leonis... » ad eam namque pertinet potestatem, quod de resurrectione ejus adjunctum est: « Quis suscitabit eum? » Hoc est, quia nullus hominum, nisi se ipse... ipsum autem genus mortis, hoc est sublimitas crucis, in uno verbo intelligitur, quod ait: « Ascendisti. »*

Pergit S. doctor: *Quod vero addit « recumbens dormisti », Evangelista exponit ubi habet: « Et inclinato capite tradidit spiritum. » Aut certe sepultura ejus agnoscitur, in qua recubuit dormiens: et unde illum nullus hominum, sicut propheta aliquos, vel sicut ipse alios suscitavit, sed sicut a somno ipse surrexit.*

Dico 3. Ea quae in prophetia sequuntur ŷ. 11: *Ligans ad vineam pullum suum*, Judaei de Juda intelligunt et exponunt de ubertate terrae quam tribus ejus obtinuit, quasi significaretur magnam fore ubertatem vinearum et vini copiam. Sed haec judaica et

carnalia commenta sunt, inquit Jansenius, quae jam olim exposuit Origenes Hom. 17 in Gen. Est enim continuatio sermonis de illo, qui ŷ. 10 dictus erat *expectatio gentium*; ut patet ex apostrophe ad Judam, et relativis *suum*, etc. Et sic omnes antiqui intellexerunt, Orig. loco cit., Justinus in dialogo cum Tryph., Tertul. lib. IV cont. Marcionem cap. 50, Theod. et Ambros. hic. Item S. P. Aug. lib. XII con. Faustum, cap. 42, et alii passim. Itaque haec omnia, etiam in sensu litterali, intelligenda sunt de solo Christo seu Messia, ex Juda oriundo.

Ligans ergo, id est, ligabit Christus funiculis fidei, spei, et charitatis. *Pullum suum*, populum gentilem tanquam indomitum, et rectore carentem, ut exponit Theod., sive qui instar pulli lascivientis nullum praceptorum aut observationum onus tulerat, quod eos Christus per Apostolos suos portare docuit. *Ad vineam*, Ecclesiam ex Judaeis collectam, ut interpretatur S. Hieron. in Tradit. Heb.; quia populus gentium Judaeis insertus est. *Et ad vitem*, id est, ad seipsum, quem vocat *vitem* Joan. XV, alligabit *asinam suam*, Judaeorum populum, cui ipsemet praedicavit, et qui, tanquam asina, jugum Legis tulerat. Praedicit itaque hic Jacob quod Judaeus populus, et Gentilis, qui ante adventum Christi erant valde distincti, in unam fidem seu Ecclesiam per ipsum Christum congregandi essent.

Lavabit in vino stolam suam, et in sanguine uvæ pallium suum. Per *vinum et sanguinem uvæ* juxta S. P. Aug. loco supra cit. intelligitur sanguis Christi, qui tanquam botrus pependit in ligno; per *stolam* vero Ecclesia, quam sicut vestem sibi circumdedit, eamque in sanguine suo a peccatis lavit, ut exhiberet eam sibi gloriosam.

ŷ. 12. *Pulchriores sunt oculi ejus vino*, magis fulgentes ac radiantes sunt oculi Christi resurgentis quam vinum. *Et dentes ejus lacte candidiores*. Significatur hac tota phrasi pulchritudo Christi, maxime resurgentis: haec enim potissimum in genis, oculis, dentibus spectatur. Ita nonnulli. Sed, inquit Jansenius, sicut superiora fuerunt symbolica, ita haec quoque veteres symbolice fere accipiunt, ut oculi corporis Christi, quod est Ecclesia, sint illa membra quibus donatum est fulgentissima mentis acie, et a rebus temporalibus alienata, aeternam sapientiae lucem conspiceret, ut Aug. exponit, vel ut sint prophetae futura praevidentes, ut interpretatur Ambrosius. *Et dentes ejus*, apostoli scilicet ac doctores qui cibum doctrinae mandunt populo, et infidelium conversione eos in Corpus Christi transferunt. *Lacte candidiores*, propter vitae puritatem et doctrinae splendorem. Ita Jansenius.

QUAESTIO IV. — UTRUM HOC JACOBI ORACULUM: *Non auferetur sceptrum de Juda, etc.*, FUERIT IMPLETUM IN NATIVITATE CHRISTI.

Tametsi Judaei, tum ex praedicatione, tum ex mirabilibus operibus seu miraculis, quae coram ipsis seu in oculis eorum perpetravit Dominus noster Je-

sus Christus, facillime potuerint scire, ipsum esse Messiam in lege promissum, et a prophetis predictum; tamen quia oculos cordis clausurunt lucidissimæ veritati, et malitia eorum ipsos ita excæcavit, ut in tanta Prophetarum Evangelique luce sicut noctuæ ad solem cæcutiant: ideo hunc eorum errorem referunt conabimur ex celeberrimo vaticinio quod spiritu prophetico afflatus Jacob moriturus hic protulit. Itaque

R. et dico; Hoc Jacobi vaticinium, *Non auferetur sceptrum de Juda*, etc., fuit impletum in nativitate Christi Domini.

Prob. Patriarcha Jacob hoc vaticinio prædixit, venturum Messiam eo tempore, quo suprema potestate a Juda deficiente, sceptrum, sive regia, vel ducalis dignitas ad alienigenam transire debebat; atqui Christus Dominus natus est eo tempore, quo sceptrum, seu regia, vel ducalis dignitas Judæ ablata ad alienigenam transivit; ergo hoc Jacobi vaticinium fuit revera impletum in nativitate Christi.

Major constat ex tenore vaticinii, quod juxta editionem Vulgatam hic γ . 10 sic habet: *Non auferetur sceptrum de Juda, et dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus est, et ipse erit expectatio gentium.* In textu vero Hebræo sic legitur: *Non recedet sceptrum de Juda, neque dux de inter pedes ejus, donec veniat Siloh, et erit ipsi obedientia populorum.* Hoc est, ejus doctrinam populi recipient, illiusque præceptis ac mandatis obtemperabunt. Voce autem *Siloh* Messiam significari, consentiunt chaldæi Paraphrastæ, videlicet Targum *Onkelosi*, Jerosolymitanum et *Jonathanis*; ut infra in resp. ad obj. II videbitur.

Prob. igitur min., videlicet Christum natum esse eo tempore, quo sceptrum, seu regia, vel ducalis dignitas a Juda ablata fuit, et ad alienigenam transivit. Christus natus est Herode regnante in Judæa, sicut legitur cap. II Matth. Atqui Herodes fuit alienigena; ergo Christus natus est eo tempore, quo sceptrum a Juda ablatum fuit, et ad alienigenam transivit.

Quod Herodes fuerit alienigena, liquet ex multis monumentis. Primo quia Herodes nec postulato, nec expectato Judæorum consensu, sed solo favore atque ope Romanorum adjutus, Judææ regnum obtinuit: siquidem constat, quod ob continuas inter Hircanum et Antigonum contentiones et prælia senatus romanus, et Cæsar Augustus Judæorum regnum transtulerit in Herodem Ascalonitam et alienigenam. Ita testatur Josephus lib. XIV Antiq., cap. 26. Secundo Josephus passim lib. mox cit., et lib. I de Bello Judaico, cap. 5, asserit, Herodem, Antipatri filium, genere Idumæum fuisse. Tertio id ipsum unanimi consensu testantur antiqui scriptores et SS. Patres, ut Origenes Hom. 17 in Gen., Eusebius lib. I Histor. Eccles. cap. 7, Ambros. lib. III in Luc., Hieron. in cap. III Osee: et S. P. Aug. lib. XII cont. Faustum, cap. 42, dicit, certissimis historiis etiam Judæorum ostendi, Herodem fuisse alienigenam, scilicet Idumæum. Quarto, Herodem fuisse alienige-

nam, et non genere Judæum, etiam colligitur ex secta Herodianorum, qui, sicut docent Tertul., Epiphanius et Philastrius, ita appellabantur, quod Herodem haberent pro Messia, eo quod, cum esset alienigena, regnum Judææ occupasset; regno quippe Judææ ad extraneum hominem translato, sibi persuaserunt Herodiani, Herodem esse Messiam, quod ex eo Scripturæ loco consequi ipsis videbatur: *Non auferetur sceptrum de Juda, donec veniat qui mittendus est.*

SOLVUNTUR ARGUMENTA. — Obj. I. Prophetia Jacob non est bene translata ex sermone hebraico in latinum; ergo inde concludi nequit, quod Messias jam advenit.

Prob. ant. Ubi nostra versio ponit *sceptrum*, Hebraice habetur *Scheveth*, quod significat *virgam*, et ita etiam vertit Pagninus; et tunc facit hunc sensum: Non recedet virga tribulationis a tribu Juda donec veniat Messias; atqui virga tribulationis nondum recessit a tribu Juda; ergo Messias nondum venit.

R. Neg. ant., et ad prob. dico: Quamvis illa particula *Scheveth* possit significare *virgam*; tamen non potest hic significare *virgam tribulationis*, sed tantum *virgam dominationis* seu *sceptrum*. 1. Quia ita verterunt antiqui rabbini, et etiam ipsum Talmud, 2. Quia Chaldæus legit: *faciens potestatem*. 3. Quia illa dictio ponitur hic solitarie sine ullo epitheto significantem tribulationem: at vero nunquam sumitur pro *virga tribulationis*, nisi ubi additur epitheton exprimens tribulationem vel imperium tyrannicum; ut Psal. II, 9, et cap. X Isaïæ. 4. Quia illa dictio conjungitur cum his: *et dux de femore ejus*, adeoque non potest hic significare *virgam tribulationis*, sed *ducatus*. 5. Quia omnia, quæ in hac prophetia Judæ promittuntur, sunt gloriosa et faustissima, ut laus fratrum, victoria inimicorum, etc., ergo non nisi inverso ordine potest hic significari tribulatio. 6. Quia a Davide usque ad Sedeciam, et a soluta captivitate Babylonica usque ad Herodem Judæi non fuere sub *virga tribulationis*, saltem notabili tempore; ergo Jacob non prædixit permansuram *virgam tribulationis* usque ad Christum. Præterea etiam textus Jerosolymitanus legit: *Non deficiet exercens dominium.*

Obj. II. Hebraice non habetur: *Donec veniat qui mittendus est*, sed habetur: *Donec destruat Silo*, quæ est urbs in Judæa, ita ut sensus sit: Non auferetur sceptrum de Juda, donec destruat Silo: vel etiam sic: Transferetur sceptrum in tribum Juda, dum urbs Silo fuerit vastata.

R. Ambas istas interpretationes nullo modo subsistere: et quidem quod secunda non subsistat, inde eruitur, quod certum sit, Davidem Jesusque posteros diu regnasse ante dirutam urbem Silo. Quod etiam prima nullatenus subsistat, patet.

1. Quia dictio Hebraica *Jabbo* nullibi significat *devastari* aut *everti*.

2. Quia *Silo*, dum significat *urbem*, ut Psal. LXXVII, 60: *repullit tabernaculum Silo*, scribitur alia littera in fine, quam dum significat *missus*, vel *mittendus*

3. Cum Judæi velint inde deducere, quod sceptrum sit mansurum in tribu Juda tantum usque ad captivitatem Babylonicam, dum Jerusalem et Silo destruentur, rursus liquet illam interpretationem non subsistere; quia nimirum ex Jerem. XLI, 5, constat urbem Silo tunc non fuisse destructam.

4. Quia textum illum de Messia intellexerunt antiqui. Unde Onkelos vertit: *Donec veniat Messias, cujus est regnum, et ei obedient populi.* Textus Jerosolymitanus: *Donec veniat rex Messias.* Samaritanus: *Donec veniat Pacificus; et ad ipsum congregabuntur populi.*

Inst. I. Ex Hebræo saltem verti potest hoc modo: *Sceptrum non accedet, seu non perveniet ad tribum Juda, donec cadat urbs Silo*, scilicet ab honore suo pristino, quo nempe arcam Dei in se servavit; quod revera sic evenit: nam postquam arca ablata fuit ex Silo I Reg. IV, 4, David factus est rex; et ipsemet videtur istam prophetiam sic intellexisse, dum Psal. LXXVII dicit: *Et repulit tabernaculum Silo... et tribum Ephraim non elegit, sed elegit tribum Juda*, etc.

R. Id dici non posse. 1. Quia si verbum hebræum *Jasur* non significet *ibi auferre*, sed *accedere*, sensus erit contortus, et prophetia fere nihil significabit: nam Judas in illa ludatur a magnitudine bellica, et tunc diceretur, quod non sit accepturus sceptrum, nisi postquam ceciderit Silo.

2. Ex dictis constat, quod *ad Siloh* non possit accipi pro urbe vel loco: et id ulterius patet ex sequentibus: *Et ipse erit expectatio gentium. Ligans ad vineam pullum suum, et ad vitem asinam suam. Lavabit in vino stolam suam, et in sanguine uvæ pallium suum. Pulchriores sunt oculi ejus vino, et dentes ejus lacte candidiores.* Quæ omnia nullo modo possunt verificari de urbe aliqua aut loco, sed necessario intelligenda sunt de aliquo homine, adeoque de Messia.

Ob eandem rationem refelluntur illi qui volunt illam prophetiam intelligendam esse de Saule, vel de Jeroboam, vel de Nabuchodonosore; quia nullus illorum fuit expectatio gentium, etc.

3. Falsum est, quod sceptrum accesserit ad tribum Juda, dum arca ablata est ex Silo: nam ablata est tempore Heli, post quem Samuel, et deinde Saül rexerunt populum, ambo simul ad minus annis 40: adeoque multis annis post ablatam ex Silo arcam, David demum factus est rex. Licet itaque David Psal. cit. dicat, Deum noluisse ut tabernaculum esset amplius in Silo, civitate de tribu Ephraim, neque ut summa imperii esset in tribu Joseph, sed voluisse ut tabernaculum stateretur in monte Sion, et imperium pertineret ad tribum Juda; tamen falsum est, quod loco cit. alludat ad prophetiam Jacob: *Non auferetur sceptrum*, etc., sed alludit ad Christum et Ecclesiam N. Testamenti: siquidem totum quod ibidem dicit, est vaticinium de Christo et Ecclesia. Nam ut hoc loco diligenter observavit S. P. Aug., non repulit Deus Joseph, et elegit Judam ob merita personarum: nam Joseph certe multo melior fuit quam Judas; sed elegit Judam propter Davidem, et Davi-

dem propter Christum: et Synagogam destruxit ut Ecclesiam edificaret.

Inst. II. *Expectatio gentium* verti potest: *confusio* seu *oppressio gentium*, ita ut sensus sit: Adveniente Messia gentes omnes evertentur et conterentur; atqui hoc nondum impletum est; ergo, etc.

R. Neg. ant.; nam nulla extat versio, quæ dictionem hebraicam non exprimat per *ad expectatio* vel *aggregatio* aut *obedientia*. Deinde cum hic agatur de ablatione sceptri Judaici, potius intelligendum esset de eversione Judæorum, quam de eversione gentium; nam prædicatur sceptrum per gentes auferendum, adeoque in hoc supposito potius significaretur, quod gentes oppressuræ et eversuræ essent Judæos, quam quod Judæi eversuri essent gentes.

Obj. III. Particula *donec* non semper significat terminum temporis, sed sæpe rei continuationem; ergo ex illa prophetia nihil certi habetur: nam potest significare, quod sceptrum adhuc sit mansurum in tribu Juda post adventum Messiae.

Prob. ant. ex Gen. VIII, 7, ubi de corvo dicitur: *Non revertetur donec siccarentur aquæ.* Quibus verbis non significatur, quod corvus tunc fuerit reversus dum aquæ erant siccatae. Similiter Psal. 109: *Sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum*, non significatur, quod postea non amplius sit sessurus a dextris. Item Matth. I, 25, Joseph non cognoscebat eam, donec peperit filium suum primogenitum, non sequitur quod illam cognoverit postquam pepererat: ergo similiter non sequitur quod sceptrum sit auferendum a tribu Juda, dum veniet Messias.

R. Verum quidem esse, quod particula *donec* etiam rei continuationem nonnunquam significet: at tamen manifestum est, quod in hoc casu cessationem designet; quandoquidem Jacob, etiam ex mente veterum Judæorum, tempus determinet quo venturus est Messias, in cujus adventus signum ponit cessationem regni Judaici. Si autem regni continuationem denotaret particula *donec*, nullum determinatum tempus Messiae adventus haberemus; ut per se patet.

Nota igitur quod, quando narratur aliquod factum præsens, particula *donec* sæpe denotet rei continuationem; quando autem prædicatur aliquid futurum, particula *donec* significet cessationem seu terminum temporis, quia tunc per illam determinatum aliquod tempus significatur. Sic dum Levit. XII, 4, dicitur: *Mulier puerpera non ingrediatur in sanctuarium, donec impleantur dies purificationis suæ*, particula *donec* non rei continuationem, sed terminum temporis designat. Sic Matth. V dicitur: *Non exies inde, donec reddas novissimum quadrantiem.* Ubi particula *donec* non carceris continuationem, sed ejus cessationem clare demonstrat.

Obj. IV. Potest prophetia Jacob intelligi conditionate hoc sensu, quod non esset auferendum sceptrum a Juda, donec Messias veniret, nisi posterius Judæi per peccata sua se redderent indignos, ut tandiu sceptrum retinerent: nam multa alia in S. Scriptura